

بهداشت و کشاورزی فارس در دوره هجوم متفقین (۲۴-۱۳۲۰)

تیمور قاسمی
(معاون پژوهشگر)

دکتر اصغر فروغی بزم
(دانشیار گروه تاریخ دانشگاه اصفهان)

دکتر فریدون الهیاری
(استاد گروه تاریخ دانشگاه اصفهان)

سرشناسه	قاسمی، تیمور، ۱۳۵۳-
Ghasemi, Teymor	
عنوان و نام پدیدآور	بهداشت و کشاورزی فارس در دوره هجوم متفقین (۲۳ - ۱۳۲۰) / تیمور قاسمی، اصغر فروغی ابری، فرینون الهیاری
مشخصات نشر	شیراز: دانشنامه فارس، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۶۱ ص: مصور.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۲-۳۰-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	جنگ جهانی دوم، ۱۹۲۵-۱۹۳۹ م. - ایران - فارس
موضوع	World War, 1939-1945 - Iran - Fars
موضوع	کشاورزی - ایران - فارس
موضوع	Agriculture - Iran - Fars (Province)
موضوع	بهداشت - ایران - تاریخ
موضوع	Hygiene - Iran - History
موضوع	فارس - تاریخ - قرن ۱۳ ق.
موضوع	Fars (Iran: Province) - History - 19th century
شناسه افزوده	فروغی ابری، اصغر، ۱۳۴۰-
شناسه افزوده	الهیاری، فرینون، ۱۳۳۷-
رده بندی کتب	DSR ۱۴۶۱/۸
رده بندی یویی	۹۵۵/۰۷۰
شماره کتابشناسی	۵۷ ۹۳۳۳

واشنگتن

بهداشت و کشاورزی فارس

در دوره هجوم متفقین (۱۳۲۰ - ۱۳۹۸)

تیمور قاسمی

دکتر اصغر فروغی ابری

دکتر فرینون الهیاری

این اثر بخشی از بروندهای پایان نامه دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام در دانشگاه اصفهان است.

ناشر: دانشنامه فارس ■ صفحه آرا: سمیرا چناری

چاپ نخست: ۱۳۹۸ ■ تیراژ: ۵۰۰ ■ قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

لیتوگرافی و چاپ: پورسهراب

شیراز، صندوق پستی: ۷۱۳۶۵-۶۹۶

تلفن: ۰۷۱-۳۶۲۷۸۰۷۸

www.farsencyclopedia.com

فهرست مطالب

مقدمه.....	۵
فصل اول: جنگ جهانی دوم در ایران	
وضعیت جهان در آستانه جنگ جهانی دوم.....	۸
اشغال ایران از سوی متفقین.....	۱۰
دولت‌های ایران در جنگ جهانی دوم.....	۱۲
دولت فروغی (۵ شهریور ۱۳۲۰ تا ۱۸ اسفند ۱۳۲۰).....	۱۲
پیمان اتحاد سه‌گانه با متفقین.....	۱۳
دولت سهیلی (۱۸ اسفند ۱۳۲۰ تا ۱۵ مرداد ۱۳۲۱).....	۱۷
دولت قوام السلطنه (۱۸ مرداد ۱۳۲۱ تا ۲۵ بهمن ۱۳۲۱).....	۲۲
دولت سهیلی (۲۸ بهمن ۱۳۲۱ تا ۷ فروردین ۱۳۲۳).....	۲۵
دولت ساعد (۸ فروردین ۱۳۲۳ تا ۱۸ آبان ۱۳۲۳).....	۲۸
دولت مرتضی‌قلی بیات سهام السلطان (آذر ۱۳۲۳ تا اردیبهشت ۱۳۲۴).....	۲۹
دولت ابراهیم حکیمی (حکیم‌الملک) (۲۲ اردیبهشت ۱۳۲۴ تا ۲۳ خرداد ۱۳۲۴).....	۳۰
دولت محسن صدر (صدرا لاشرف) (تیر ۱۳۲۴ تا آبان ۱۳۲۴).....	۳۲
فصل دوم: اوضاع سیاسی - اجتماعی فارس در جنگ جهانی دوم	
فارس در جنگ جهانی دوم.....	۳۴
استانداران فارس در جنگ جهانی دوم.....	۴۳
سرهنگ عمیدی استاندار نظامی فارس در شهریور ۱۳۲۰.....	۴۳
استانداری شهاب‌الدوله.....	۴۴
محمدحسین میرزا فیروز استاندار نظامی.....	۴۶
استانداری شاه‌بختی.....	۴۹

۵۱	جنگ سمیرم
۵۲	استانداری قوام‌الملک
۵۴	دوره دوم استانداری سرلشکر فیروز
۵۵	دوره دوم استانداری فرخ در فارس
۵۵	استانداری سیدمهدی فاطمی
۵۶	احزاب سیاسی در فارس (۱۳۲۴ - ۱۳۲۰)
۵۶	جمعیت آزادگان فارس
۵۷	حزب کبود در فارس
۵۸	حزب توده در فارس
۶۸	حزب دموکرات فارس
۷۰	حزب عدالت در فارس
۷۱	حزب اراده ملی در فارس

فصل سوم: تاثیر هجوم متفقین بر بهداشت فارس ۱۳۲۰ - ۱۳۲۴

۷۶	وضعیت بهداشت در ایران
۷۶	لهستانی‌ها ناقل بیماری
۸۰	شیوع بیماری در کشور
۸۵	وضعیت بهداشت در شیراز
۹۴	وضعیت بهداشت در شهرهای فارس

فصل چهارم: تاثیر هجوم متفقین بر کشاورزی فارس ۱۳۲۰ - ۱۳۲۴

۹۸	بحران کشاورزی در کشور
۱۰۱	بحران نان
۱۰۸	وضعیت کشاورزی در فارس
۱۰۸	کمبود نان و گندم
۱۱۳	هجوم ملخ‌ها به مزارع
۱۱۵	بحران اجناس و احتکار
۱۱۹	سخن پایانی
۱۲۱	ضمیمه اسناد
۱۵۵	منابع و مآخذ

مقدمه

وقوع جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۳۹/۱۳۱۸ ش، پهنه جغرافیایی وسیعی را در جهان آن روز درگیر این رویداد خانمان‌سوز کرد. از آنجا که بخش مهمی از درگیری‌های متحدین و متفقین در خاورمیانه در جریان بود، لذا به سرعت ایران نیز درگیر کشمکش‌ها و نزاع‌های گروه‌های شرکت‌کننده در جنگ شد. این در حالی بود که ایران صراحتاً اعلام بی‌طرفی کرده بود، اما بی‌طرفی ایران از سوی متفقین نقض شد. همسایگی شوروی در مرزهای شمالی ایران و نیز منافع بریتانیا در مرزهای جنوب ایران موجب شد کشور به سرعت از شمال و جنوب مورد هجوم متفقین قرار گرفته اشغال شود. اشغال غیرقانونی ایران توسط متفقین تبعات سنگینی برای ایران در پی داشت و از جنبه‌های متعدد تأثیر سویی بر کشور برجای نهاد، که از آن جمله می‌توان به از هم پاشیدن ساختار سیاسی دولت، عکس‌العمل ضعیف ارتش و فروپاشی سریع آن در مقابل باغیان‌الگران و نیز بحران اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی گسترده اشاره کرد.

تاکنون مبحث جنگ جهانی دوم را در آن بر ایران، به ویژه از نظر سیاسی در مقالات و کتب متعددی مورد بررسی قرار گرفته است. با این حال پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جنگ جهانی دوم بر بخش‌های مختلف قلمرو ایران، به خصوص استان‌ها و شهرهایی که به طور مستقیم درگیر جنگ بوده‌اند، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. استان پهناور فارس از جمله بخش‌های ایران بود که از همان ابتدا به اشغال نیروهای انگلیسی درآمد و مردم فارس در پی این اشغال و حضور نیروهای بیگانه سختی‌های زیادی را متحمل شدند.

پژوهش حاضر به تبعات جنگ جهانی دوم بر استان فارس پرداخته است. در این پژوهش نخست وضعیت سیاسی فارس طی جنگ جهانی دوم، هم از حیث حاکمیت دولت و هم فعالیت احزاب مورد بررسی قرار گرفته است. سپس به دو موضوع بسیار مهم یعنی وضعیت بهداشت فارس طی جنگ جهانی دوم و نیز تبعات مخرب جنگ بر بهداشت ساکنان فارس و نیز بحران‌هایی که در پی حضور متفقین در فارس، بر اقتصاد و کشاورزی آن استان تأثیر داشت، چون قحطی و احتکار توجه شده است.

ویژگی پژوهش حاضر استفاده از منابع غیر تاریخ‌نگارانه فارسی چون روزنامه‌های منتشر شده در فارس طی دوران جنگ و همچنین برخی اسناد داخلی مربوط به دوران جنگ در فارس می‌باشد که البته در صورت استفاده از گزارش‌ها و اسناد بریتانیا قطعاً بر غنای کار افزوده می‌شد. به باور نگارنده موضوع تأثیر جنگ دوم جهانی در فارس همچنان موضوع مهم و جذابی است که از جنبه‌های متعدد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و بر پایه اسناد و مدارک داخلی و خارجی قابل تحقیق و بررسی است. تحقیقاتی که می‌توانند مکمل پژوهش حاضر باشند.

دکتر مجتبی خلیفه

استادیار گروه تاریخ دانشگاه بیرجند

تابستان ۱۳۹۸

www.ketab.ir